

30-Aprel, 2026-yil

**MILLIY QADRIYATLAR VA INSON HUQUQLARI O‘RTASIDAGI
UMUMIY BOG‘LIQLIK**

*Nizomiy nomidagi O‘zbekiston milliy pedagogika universiteti
Tarix fakulteti Milliy g‘oya, ma‘naviyat asoslari va huquq ta‘limi
201-guruh talabasi **Tuxliboyeva Oydinoy O‘tkirbek qizi**
Tel: (50) 090-92-11
e.pochta:tuxliboyevaoydinoy@gmail.com*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada milliy qadriyatlar va inson huquqlari tushunchalarining mazmuni, ularning o‘zaro bog‘liqligi hamda zamonaviy jamiyat taraqqiyotidagi o‘rni yoritiladi. Shuningdek, milliy qadriyatlarning inson huquqlarini ta‘minlashdagi ahamiyati, ularning bir-birini to‘ldiruvchi jihatlari va O‘zbekiston tajribasi misolida bu masalaning dolzarbligi tahlil qilinadi.*

Kalit so‘zlar: *milliy qadriyat, inson huquqi, ma‘naviyat, huquqiy madaniyat, oila, erkinlik, tenglik, jamiyat, demokratiya.*

Insoniyat taraqqiyoti davomida jamiyatning barqaror rivojlanishi ikki muhim omilga – milliy qadriyatlarga va inson huquqlariga tayanib kelgan. Milliy qadriyatlar har bir xalqning tarixiy tajribasi, urf-odatlari, an‘analari, ma‘naviy qarashlari va turmush tarzini ifodalasa, inson huquqlari har bir shaxsning yashash, erkin fikrlash, ta‘lim olish, mehnat qilish va o‘z imkoniyatlarini ro‘yobga chiqarish huquqlarini ifodalaydi. Shu bois, bu ikki tushuncha bir-biriga zid emas, aksincha, ular o‘zaro uyg‘unlashgan holda jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiladi. Milliy qadriyatlar – bu xalqning asrlar davomida shakllangan ma‘naviy boyligi hisoblanadi. Ular oila, kattaga hurmat, kichikka izzat, mehmondo‘stlik, bag‘rikenglik, hamjihatlik, vatanparvarlik kabi fazilatlarda namoyon bo‘ladi. O‘zbek xalqining milliy qadriyatlari ham aynan shu jihatlari bilan ajralib turadi. Ayniqsa, oilaga e‘tibor, ota-onani ulug‘lash, farzand tarbiyasiga mas‘uliyat bilan yondashish kabi qadriyatlar xalqimizning ma‘naviy hayotida muhim o‘rin tutadi. Inson huquqlari esa har bir insonning tug‘ma va daxlsiz huquqlarini anglatadi. Inson huquqlari tushunchasi “barcha insonlar erkin va teng huquqli bo‘lib tug‘iladi” degan tamoyilga asoslanadi. 1948-yilda qabul qilingan Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi inson huquqlarini himoya qilishning xalqaro mezon sifatida e‘tirof etilgan. Deklaratsiyada har bir insonning yashash, erkinlik, shaxsiy daxlsizlik, fikr va so‘z erkinligi, ta‘lim olish, mehnat qilish, adolatli sud himoyasiga ega bo‘lish kabi huquqlari belgilab qo‘yilgan.

Milliy qadriyatlar va inson huquqlari o‘rtasidagi umumiy bog‘liqlik shundaki, ularning ikkalasi ham inson manfaatini himoya qilishga qaratilgan. Masalan, o‘zbek xalqining “inson qadri ulug‘” degan qarashi inson huquqlarining asosiy mazmuni bilan uyg‘unlashadi. Xalqimizda mehr-oqibat, adolat, bag‘rikenglik, o‘zaro hurmat kabi tushunchalar qadimdan qadrlanib kelgan. Bu esa insonning sha‘ni va qadr-qimmatini

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Aprel, 2026-yil

e’zozlash g’oyasiga xizmat qiladi. Milliy qadriyatlar inson huquqlarining amalda ta’minlanishida muhim vosita bo’lib xizmat qiladi. Chunki huquqiy me’yorlar faqat qonunlarda emas, balki jamiyatning ma’naviy qarashlari va urf-odatlarida ham mustahkam o’rin egallashi lozim. Agar inson huquqlari g’oyalari milliy qadriyatlar bilan uyg’unlashtirilsa, u holda jamiyatda ularni qabul qilish va amalga oshirish osonlashadi. Masalan, oilada farzandga hurmat, uning fikrini inobatga olish, ta’lim olishiga sharoit yaratish kabi qadriyatlar bolaning huquqlarini ta’minlashga yordam beradi.

Shuningdek, inson huquqlari ham milliy qadriyatlarning rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko’rsatadi. Chunki inson huquqlariga amal qilinadigan jamiyatda erkin fikrlash, ma’naviy taraqqiyot, tenglik va adolat qaror topadi. Bu esa milliy qadriyatlarning zamonaviy talablarga mos ravishda rivojlanishiga imkon yaratadi. Masalan, ayollar huquqlarini ta’minlash, yoshlarning ta’lim olish va kasb tanlash huquqini kengaytirish orqali jamiyatning ma’naviy salohiyati yanada oshadi. Ba’zan milliy qadriyatlar bilan inson huquqlari o’rtasida ayrim ziddiyatli holatlar yuzaga kelishi mumkin. Ayrim hollarda urf-odat yoki an’analar insonning erkinligi va huquqlarini cheklashi ehtimoli mavjud. Masalan, majburiy nikoh, ayollarning ta’lim olishiga to’sqinlik qilish, bolalarning mehnatga majbur qilinishi kabi holatlar milliy qadriyat nomi bilan oqlanishi mumkin emas. Chunki haqiqiy milliy qadriyatlar hech qachon insonning sha’ni va huquqlariga zid bo’lmaydi. Shu sababli har qanday an’ana va urf-odat inson huquqlari mezonlari asosida baholanishi kerak. O’zbekiston Respublikasida milliy qadriyatlar va inson huquqlarining uyg’unligini ta’minlashga alohida e’tibor qaratilmoqda. Yangi tahrirdagi Konstitutsiyada insonning hayoti, erkinligi, sha’ni va qadr-qimmatini eng oliy qadriyat sifatida belgilangan. Shu bilan birga, Konstitutsiyada milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik alohida qayd etilgan. Bu esa O’zbekistonda milliy qadriyatlar va inson huquqlarining bir-birini to’ldiruvchi tamoyillar sifatida qaralayotganini ko’rsatadi. Bugungi globallashuv davrida milliy qadriyatlarni asrab-avaylash va inson huquqlarini himoya qilish yanada muhim ahamiyat kasb etmoqda. Chunki globallashuv ayrim hollarda milliy o’zlikni yo’qotish xavfini tug’dirsa, boshqa tomondan inson huquqlarining universal tamoyillarini keng yoyishga xizmat qiladi. Shuning uchun har bir jamiyat o’z milliy qadriyatlarini saqlagan holda, inson huquqlarining xalqaro me’yorlariga amal qilishi zarur.

Xulosa qilib aytganda, milliy qadriyatlar va inson huquqlari o’rtasida mustahkam bog’liqlik mavjud. Ular bir-birini inkor etmaydi, aksincha, bir-birini boyitadi va to’ldiradi. Milliy qadriyatlar inson huquqlarining ma’naviy asosini yaratadi, inson huquqlari esa milliy qadriyatlarning adolatli va demokratik ruhda rivojlanishiga xizmat qiladi. Shu bois, jamiyat taraqqiyoti uchun bu ikki omilning uyg’unligini ta’minlash muhim vazifa hisoblanadi.

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Aprel, 2026-yil

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.Saidov A.X. Inson huquqlari nazariyasi. — Toshkent: Adolat, 2019.
- 2.Jo‘rayev N. Milliy qadriyatlar va ularning ijtimoiy ahamiyati. — Toshkent: Fan, 2017.
- 3.Rasulov B. Huquqiy madaniyat asoslari. — Toshkent: TDYU, 2020.